



Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Præcepta Pars ...

Tractatus V. Ad Præcepta II. Tabulæ De Delictis Contra Justitiam, Seu
Injusta læsione Proximi in Bonis Animæ, Vitæ seu Corporis, Famæ,
Fortunæ & c. Ac Restitutione Inde Debita

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio II. De læsione interna famæ proximi per temerarium iudicium,
suspicionem, dubium de malo proximi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60167](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60167)

500 *Tract. V. in VIII. Præcept. Decalogi Cap. V. Sect. 10.* Ratio eadem modo data: quia talis positivè verè cogitaretur suæ morti, vel mutilationi injustæ, & fraudem facit, quòd iudex involuntariè propter ignorantiam eum morte puniat: qualis cogitatio nunquam licita est; sive ad innocentem, & ad nocentem liberandum. Interim tamen cogitatio talis ita ex mera & excessiva Charitate agens, facile excusandum à mortali propter ignorantiam & bonam nimis fidem: exemplo aliquorum Sacerdotum. Sed noli moveri exemplo vulgari Emerani, id enim efficaciter confutant P. Boernerus, & D. Adelsreüter in Annalibus Bojensibus. Credo hoc tempore non esse periculum talis peccati.

SECTIO II.

De læsione interna famæ proximi per temerarium iudicium, suspicionem, & dubium de malo proximi.

SUMMARIUM.

22. Qualiter inter se differant iudicium temerarium, suspicio, dubium? &c.
23. Quando adsint motiva temerè iudicandi, vel suspiciendi, vel dubitandi?
25. Iudicium, suspicio, vel dubium prudens de malo proximi per se non est peccatum.
26. Iudicium verò temerarium mortale est ex genere suo.
27. Ut autem in individuo hoc & nunc sit mortale requiruntur conditiones, I. ut sit firmum & deliberatum. II. in materia gravi, & III. temerè conceptum.
29. Quarum una, vel altera deficiente mortale non est. Exempla.
31. Suspicio temeraria est per se, & ex genere suo peccatum veniale tantum.

32. Per accidens autem sæpè fieri potest mortale. *Exempla.*

33. Solbitur objectio.

34. Similiter dubium temerarium positivum de malo proximi per se solum veniale est.

35. Et dubium negativum omninò nullum.

Judicium, suspicio, dubium, in proposito diffe-
runt hac ratione: iudicium temerarium est plenus, & firmus assensus vel crudelitas de vitio vel crimine alterius, absque sufficientibus motivis, vel indiciis. Suspicio temeraria est etiam assensus, sed debilis, & cum formidine oppositi de vitio vel crimine alterius, absque sufficientibus indiciis: unde alia dicitur suspicio levis; quæ assensum valde debilem, multum verò dubitationis vel formidinis de opposito habet: alia dicitur suspicio gravis & vehemens; quæ plus assensûs, & minus formidinis vel dubitationis de opposito habet: alia dicitur suspicio violenta, & quasi certa, quæ plurimum assensûs, & valde parum, vel vix aliquid dubitationis vel formidinis de opposito continet: adeoque verè pertingit ad integrum iudicium seu persuasionem ex conjecturis vel indiciis haustam, etsi non omninò sufficientibus; ideoque adhuc aliquantum temerariam: & propriè dicitur opinio. Dubium temerarium denique nullum continet assensum determinatum de vitio vel crimine alterius, sed solum aut positivè iudicat dubium esse; aut negativè suspendendo omne iudicium, vel assensum, dubium relinquit vitium vel crimen alterius, absque tamen sufficienti indicio vel ratione ita dubitandi. Contra verò, quando adsunt indicia vel motiva sufficientia, & proportionata ita
113
judi-

judicandi, suspicandi, vel dubitandi de viro
 crimine proximi, non jam temerarium, sed
 dens & rationale dicitur iudicium; suspicio
 dubium de malo proximi. At unde dignetur
 indicia aliqua esse, vel non esse ad hoc sufficiunt
 vel proportionata? Hæc tradi potest.

REGULA,

23 **Q**Uandocunque indicia illa ex se, vel communi
 usu hominum sunt indifferentia, aut raro
 juncta cum tali effectu malo, dicentur impropor-
 tionata & insufficientia: si verò sint ut plerumque
 conjuncta cum tali effectu malo, de quo justè
 suspicaris, vel dubitas, proportionata erunt
 sufficientia. v. g. Vides hominem noctu accedentem
 domum suspectam vel infamem, aut inde emanantem
 indicium sufficiens & proportionatum est ad iudican-
 di, vel suspicandi malum ex sexto præcepto. Si
 vides virum honestum, & aliàs bonæ famæ, clara
 die transire talem domum, vel plateam, ubi
 mina infamis habitat: nequaquam indicium suffi-
 ciens erit, illum esse adulterum. Similiter
 vides hominem noctu admotis scalis tentare aper-
 fenestram domûs, indicium sufficiens est ad sus-
 picandum, vel iudicandum, illum esse furem.
 Econtra, vides aliquem clara die coram vicinis
 parare incensum domûs; si prudens es, non
 dicare, vel suspicari debes furem; sed potius
 illum clavem propriæ domus amisisse: & ita
 similibus.

ASSERTIO II.

Judicium, suspicio, dubium prudens de vitio vel malo proximi per se nullum peccatum est. Iudicium temerarium mortale ex genere suo. Suspicio temeraria per se veniale tantum; sæpe tamen per accidens mortale: idemq; est de dubio positivo temerario: dubium autem temerarium merè negativum, ex se nullo modo peccatum est. Ita DD. citandi.

§. I.

Judicium, suspicio, dubium prudens &c.

Nimirum iudicare, suspicari, dubitare de alterius malo, vitio, vel crimine, prudenter & ex sufficientibus motivis, quæ scilicet moralem aliquam connexionem habent cum tali modo, vel actione mala, per se loquendo nullum peccatum est. Communis DD. apud Layman. lib. 3. tract. 3. p. 2. cap. 2. num. 4. Lugo disp. 14. señ. 2. Ratio est: quia proximus amittit jus suæ famæ, & bonæ existimationis respectu illius hominis, cui ejus vitium vel crimen sufficientibus indiciis proponitur; ut si quis videatur noctu è prostibulo exire &c. & in exemplis allatis: ergo tunc malum de ipso iudicando, vel suspicando, non infertur ipsi injuria. Ubi semper multò majora, & evidentiora indicia requiruntur ad prudenter, & licitè iudicandum, quàm solùm ad suspicandum, & dubitandum, de malo vel crimine alterius: & sæpe evenit, ut licet opus exterius apparens ex genere suo mortale sit, v. g. ebrietas, blasphemia &c.

li 4

utrum

utrum tamen defacto mortale sit, & non forte excusetur, per ignorantiam, precipitantiam, aliam rationem, adhuc dubitare, & iudicium cohibere debes: sed nec curiosè inquirere in acta alterius nisi tibi ex officio incumbat ejus correctio; aut necessarium sit ad evitandum aliquod malum tunc enim prudentiæ, & cautionis officium est. Inquirere indicia mali apparentia, quantum probabilitatis habeant; ut veritate cognita remedium adhiberi possit, aut ipsi personæ delinquenti, aut alteri tertio, vel tibi, aut communitati: ut res explicant Molina tom. 5. tract. 4. disp. 14. & Lefebusius lib. 2. cap. 19. dub. 4. Hinc prudentium est: *ordine prudentiæ & cautela præsumitur esse pejora; ordine verò Charitatis & justitiæ meliora.* Huc spectat illud axioma & regula in 6. *semel malus, semper præsumitur malus:* intelligendum est cum duplici limitatione: in eodem genere mali, & quamdiu ex indiciis emendatio colligi non potest. Ratio regulæ est: quia qui semel voluntatem deliberatè inclinavit in aliquod malum peccati, in eo velut captus est, donec numerum mutet: quòd quis autem animum mutaverit, in dubio non præsumitur, sed probari, vel indiciis ostendi debet: adeoque licet tunc certum iudicium ferre non possimus de perseverantia in malo, seu peccato tali, possumus tamen prudentè suspicari, vel dubitare; quousque emendationis signa videantur, v. g. Si quem in deliberato mendacio semel deprehendimus, ejus fides postea merito suspecta esse solet: & si scimus aliquem fornicari

catum esse, de ejus probitate semper dubitamus, quoad usque emendationis signa prodat; & etiam ex levibus indiciis in oppositum ostensis facile suspicamur, vel etiam judicamus de novo delicto. Idque maximè locum habet, quando agitur de cavendo alieno incommodo: ut qui semel perjurus deprehensus est intra vel extra iudicium, iterum non admittitur ad testimonium ferendum. c. *testim de testibus*. Et alia exempla habentur in utroque Jure.

§. II.

Judicium temerarium mortale ex genere suo.

Nimirum absque sufficientibus indiciis temerè ²⁶ & firmiter judicare de vitio vel crimine proximi, est peccatum contra justitiam, ex genere suo mortale. Communissima DD. cum ipso S. Thoma, 2. 2. q. 60. a. 3. Docètque Christus Matth. 7. Luc. 6. *Nolite judicare, & non judicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini.* Ubi de iudicio temerario sermonem esse, patet ex contextu: *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, qua in oculo tuo est* (certum peccatum) *non consideras?* Ratio est: quia quisque habet jus ad famam seu bonam existimationem sui apud quemcunque hominem, donec de ejus crimine innotescat, juxta illud: *Quisque presumendus est bonus, donec demonstretur malus*: at qui temerè, & sine sufficientibus indiciis judicans alterum de aliquo crimine vel vitio, privat eum apud se famam, & bona existimatione sua, antequam

innotescat, vel demonstretur esse malus: ergo injuriam infert temerè & graviter lædendo ejus jus famæ, & existimationis: consequenter peccat contra justitiam ex genere suo graviter obligatam; adeoque ex genere suo mortaliter. Idem verum est, si crimen temerè judicatum subsistat, si non subsistat in proximo: semper enim proximus noster retinet jus bonæ existimationis apud nos, donec ejus malum sufficienter innotescat.

27. Cæterum ut in individuo hic & nunc mortaliter sit, tres requiruntur conditiones. 1. Ut sit judicium firmum, & deliberatum cum pleno consensu voluntatis; si enim judicium firmum, & quasi moraliter certum conceptum non sit, erit solum in suspensio, de qua infra: rursus si judicium deliberatum non sit cum pleno consensu voluntatis, erit vel prima apprehensio de malo proximi, ut si videas hominem egredientem è domo aliena, subito apprehendas esse furem; nihil adhuc judicis, sed solum tibi proponitur objectum illud, de quo est judicandum: aut erit actus judicii imperfecti, seu primus motus: neuter autem potest esse peccatum, saltem grave, ut apud omnes in confesso est.

2. Ut sit materia gravis spectatis circumstantiis personæ, de qua temerè judicatur malum, ita ut si constaret, tale de se judicium temerè concipi, merito censeret gravem injuriam, ac læsionem existimationis suæ, juxta dicenda *sect. seq. de materia ipsius detractionis*: ut si de viro magnæ auctoritatis aut Religioso judicares non solum grave aliquod peccatum, sed etiam esse mendacem, spurium, &

hæreticorum familia &c. quia inter homines probos hæc multum æstimantur. 3. Conditio est ipsa temeritas, quòd nimirum quis firmum assensum, ac iudicium concipiat de malo gravi alterius propter indicia insufficientia, quæ scilicet non habent moralem connexionem cum tali malo, ut initio explicatum est.

His ergò conditionibus positis graviter & ini-28
què læditur alterius jus famæ & bonæ existimationis suæ, cum enim illa indicia de se non sint sufficientia ad movendum intellectum ad ita firmiter iudicandum de malo proximi, & sic iniquè privandum eum jure suæ bonæ existimationis, patet, quòd sola prava voluntas ita moveat intellectum ad firmiter iudicandum malum de proximo, sicque eum iniquè privandum jure bonæ existimationis suæ, in re gravi. Ubi obiter nota, quòd iudicium temerarium, sicut & hæresis, blasphemia &c. licet sit actus intellectus elicitive, & ea ratione peccatum esse non possit; est tamen simul actus voluntatis imperativè, quatenus voluntas intellectui tale iudicium temerarium eliciendum imperat, aut elicienti consentit, vel non impedit deliberatè; & sic rationem peccati sortitur.

Contra verò, dictis conditionibus, vel earum 29
aliquâ, deficientibus, iudicium temerarium saltem mortale non erit. Excusatur ergò iudicium temerarium à reatu mortali, & veniale solum evadit. I. Ex imperfectione actus, si solum sit apprehensio, vel iudicium imperfectum ex præcipitantia intellectus sine plena deliberatione, & consensu volunta-

luntatis. II. Ex parvitate materiæ, spectatis circumstantiis personæ; ut si iudices cauponem vel mortuum mentiri, militem velle furari, aut impudicum juvenem malo animo talem domum ingredi. Hujusmodi enim non censentur gravem injuriam pati, cum plerumque de talibus non erubescunt, sed gloriari soleant. III. Quando indicia de malitia vel crimine proximi essent valde apparentia, adeo ut fermè ad prudens iudicium movere possint, & suspicionem vel præsumptionem violentam generarent: tunc enim cessat temeritas, etsi non omnino adhibita diligentia, non omninò prudens & iustum iudicium formetur.

30 *Dices.* Secundùm multos, & bonos Doctores valdè probabiliter non est mortale, etiam sine confessione, occultum crimen proximi uni, vel alteri proferenti, & non ulterius divulgato viro manifestato, ut infra videbimus: ergo multò minùs mortale erit, si apud te solum, nemini manifestaturus, temerariè malum grave de proximo iudicas. *Trans. ant. nego conseq.* nam ille in priori casu verum dicit, & quia uni vel alteri tantùm non divulgato dicit, potest censei non inferre gravem injuriam proximo. At in nostro casu tu de proximo apud te falsum iudicas, saltem practicè; cum certò iudices malum grave inesse proximo sine sufficientibus indiciis; quod vi illorum indiciorum omninò falsum est: & sine dubio gravem injuriam proximo inferres, si malum sic temerè à te iudicatum, saltem uni quantumvis prudenti viro, manifestares tanquam certum, sicut tu iudicas. Quod valdè nota. §. III.

Suspicio temeraria per se tantum veniale.

Nimirum suspicari temerè de proximi malo, 31
 vitio, vel crimine, ex genere suo est peccatum
 veniale tantum. Communis DD. cum D. Thoma
cit. q. 60. a. 3. Cajetanus ibid. Navarrus uterque,
aliisque cit. Mol. Less. cit. dub. 8. Laym. cit. n. 6.
 & indicat S. August. tr. 90. in Joan. dicens: *si suspi-*
ciones omninò vitare non possumus, quia homines su-
mus; iudicia tamen, id est, definitivas, firmasque
sententias continere debemus. Ratio est: quia
 per suspensionem temerariam, etsi aliquantulum læda-
 tur fama proximi, non tamen simpliciter, & gra-
 viter, sed secundum quid, & leviter tantum: nam
 fama non est una solum actualis & transiens existi-
 matio bona de proximo, sed potius est habitualis &
 permanens de altero benè existimandi dispositio:
 atqui hanc habitualement de altero benè existimandi
 dispositionem simpliciter quidem tollit, & gravi-
 ter lædit iudicium temerarium oppositum de ma-
 lo, vel vitio proximi, & reponit in animo contra-
 riam dispositionem habitualement malè existimandi
 de proximo, id est, famam malam, gravi utique in-
 iuria; at verò suspicio temeraria solum secundum
 quid minuit, & leviter lædit eam dispositionem
 benè existimandi; cum enim solum sit levis assen-
 sus de malo proximi cum actuali dubitatione seu
 formidine de opposito, non omninò tollit, sed
 solum diminutam relinquit adhuc habitualement di-
 spositionem benè existimandi de proximo; si ni-
 mi-

mirum veritas appareat: adeoque non reponitur animo contrariam dispositionem malè existimandi, sive malam famam de proximo: ergo per se ex genere suo non infert grave damnum famæ proximi; consequenter plus, quàm peccatum veniale esse non potest. Dixi tamen meritò

Sapè per accidens mortale.

32 **P**eccatum fit suspicio temeraria; utpote 1. Si oriatur ex maligno affectu vel odio, aut conjuncta sit cum gravi odio, vel contemptu proximi: ut si quis suspicans malum de proximo, etsi iudicet rem fortè ita non esse, tamen ex odio delectetur de malo proximi, vel ideo eum graviter contemnat, ac si reverà illud malum commisisset. 2. Si quis tali temeraria suspicione in effectum externum malignum, ac damnum proximi procedat: ut si ex illa suspicione Judex reum condemnaret; Superior subditum puniret, aut ab officio amoveret; si ratiōne talis suspicionis alicui suffragium in electione neges, aut eum à consecutione alicujus boni notabilis impedias. 3. Si quis suspensionem suam malam de proximo aliis manifestet cum infamia, vel gravi damno ipsius: experienciã enim constat, cum homines aliquem suspectum de malo audiunt, etsi dubitent, tamen facillè eum contemnere, & detrudere beneficia, officia, & honores denegare. Quòd si tamen quis uni tantùm viro timorata conscientie suam patefaciat suspensionem, unde prudenter censeatur non adesse tale periculum, excusabitur utique saltem à mortali: manifestare

Cap. 11. Sect. II. De iudicio temerario, & suspicione. § 11

autem iis, quibus potest, & debet, v. g. Superiori ad inquirendum, avertendum, vel præcavendum malum, nullum esse peccatum, dubium non est.

4. Addunt *Sotus. Medina. Molina. Lessius*, & alii apud Layman. *cit. n. 6.* etiam mortale fore, si quis ex levibus indiciis vellet pertinaciter suspicari de enormi malo vel scelere personæ gravis, honestæ, religiosæ v. g. incestum, sodomiam, hæresin, prodicionem &c. Rationem dant: quia sicut suspicio temeraria eò gravius peccatum est, quò plus assensus, & minus formidinis habet de opposito; eò enim gravius minuit bonam dispositionem bene existimandi de proximo; ideòque gravem injuriam inferre; ita graviter suspicans, præsertim personæ tam dignæ & honestæ. Oppositum tamen cum aliis meritò probabilius judicant, ipse Laym. *cit. n. 6.* & Tamb. *lib. 9. Decal. c. 1. n. 16.* Si enim adhuc est suspicio, semper manebit ex genere suo levis, ob rationem datam.

Dices. Homo honestus libentiùs amitteret decem aureos, quàm bonam famam, & existimationem suam, etiam apud unum, per talem suspensionem levissimam, præsertim de malo enormi; cum fama sit majus bonum, & altioris ordinis, quàm pecunia; ergo si amittere decem aureos censetur meritò grave, etiam amittere famam per suspensionem malam, grave erit, & materia gravis peccati. R. Negando antec. cū consequentia: homo enim per suspensionem non amittit famam simpliciter, sicut amittit pecuniam; sed tantum secundum quid, cum maneat formido de opposito; ipsaque habitualis

512 *Tract. V. in VIII. precept. Decalogi. Cap. VII.*
tualis dispositio benè existimandi de ipso, ut exp
catum est: ideo nullus prudens libentius amittet
pecuniam, quam famam per solam suspicionem
quæ ex nostra fragilitate evenit, etiam adversariis
nestissimos, imò sanctos quosque: est quidem
ma majus bonum, quam pecunia: tamen etiam
tuo ordine potest esse leve, ut ejus læsio solum
nialis sit, sicut e contra pecunia in suo ordine
test esse bonum grave, ut ejus læsio mortaliter
non ergò valet in moralibus argumentari ab
ordine ad alium; alioquin sequeretur, quod im
cere hominè in levissimum peccatum veniale, ut
modicam crapulam, esset gravius peccatū, quod
occidere corporaliter: & levissima læsio honoris
vel famæ, gravius esset, quam auferre mille annos
quod utique falsum.

§. IV.

Idemq. est de dubio temerario positivo.

34 **N**imirum positivè temerè dubitare de vitio
crimine alterius, per se loquendo, solum
niale est. Comūnis DD. apud Lessium *lib. 2.
29. dab. 8.* Laym. *cit. n. 6.* Ratio est eadem, que
pra, à fortiori: minùs enim lædit famam pro
dubitans solum, num sis malus, quam etiam
cans, te esse malum; etenim temeritas dubii con
stitit in hoc, quòd quis habitus sufficientibus
ciis, cum possit, & deberet aliquem judicare
num, vel innocentem; ille omisso hoc judicio
aliis leviusculis motivis positivè dubitet, seu judicet
esse dubium & incertum, sitne bonus, vel malus

nocens, vel innocens in aliquo vitio vel crimine talis & sic quasi in quaestionem adducat, & tanquam dubiam examinet bonitatem, vel malitiam proximi: atqui hoc non tollit simpliciter, sed leviter admodum minuit bonam famam, seu dispositionem habitualem bene existimandi de proximo; neque magnam ex parte dubitantis malitiam continet, cum vix unquam desint indicia sufficientia ad dubitandum de proximo: ergo per se nec gravem injuriam infert proximo, nec gravem culpam continet per se loquendo: etsi per accidens gravis culpa fieri possit iisdem modis, quibus modò supra de suspicionem dictum.

Dubium autem negativum nullo modo peccatum est.

Nimirum dubitare solum negativè de malo vel crimine proximi: utpote oblata cogitatione de bonitate vel malitia, innocentia vel culpa proximi, omne iudicium suspendendo, vel se avertendo, rem dubiam relinquere, nullo modo peccatum est: ut contra *Sotum* docet communis DD. apud *cit.* *Ratio est:* quia ei nulla prorsus fertur injuria. Et dictum illud commune ex D. Aug. lib. 2. de sermon. Dom. in Monte c. 15. *Dubia in meliorem partem interpretanda sunt,* non debet intelligi affirmativè, & absolutè, quasi existentibus sufficientibus motivis ad dubitandum, non possit quis suspendere iudicium, sed positivè judicare, vel existimare debeat, proximū esse bonum vel innocentem à tali crimine vel vitio: id enim nulla lege præceptum est: nemo quippè obligatur, ut erroris

roris periculo se exponat; eò ipso autem, quo
 bes sufficientia motiva ad dubitandum de alterius
 probitate, non sine erroris periculo inclinamur
 lectum ad alteram partem etsi benigniorem. De
 bet ergo intelligi dictum illud aut negativè
 tum, ita nimirum, ut quamdiu res dubia est de
 nocentia vel culpa alicujus, judicium vel sententia
 non feratur in deteriolem partem; cum in tali
 bio melior sit conditio possidentis suam famam
 & quamdiu aliquis non demonstratur nocens
 præsumendus est innocens. Aut intelligi debet
 firmativè ex hypothesi; ut nimirum stante dubio
 & æqualibus utrinque motivis, pro hominis innocen-
 centia, & culpa, si judicium ferre velis, potius
 clines intellectum in partem benigniorem; quia
 in dubio satius est falli benè opinando de præsum-
 quàm malè opinando, vel semel decipi: ille enim
 error est speculativus tantum, hic autem esset
 sticus, cum proximi injuria conjunctus. Ratio
 sumitur ex communi axiomate & regula juris
*Cum partium jura obscura sunt, reo favendum
 potius, quam aëtori.*

36 Denique stante dubio merè negativo, cum
 la omninò appareat ratio ad positivè dubitandum
 suspicandum, vel judicandum de alicujus innocen-
 vel crimine, etsi tunc nefas sit, positivè judicare
 vel dubitare, esse vitiosum; adhuc tamen licet
 tes ex hypothesi, vel suppositione, si forte vitiosum
 esset, rebus tuis, vel proximi, vel communibus
 prospicere: v. g. pecunias occludere, quia
 potest, quòd famuli, vel hospites tui fures sint.

lia interdicere, ne cum certo juvene conversetur, quia fieri potest, ut ab eo seducatur: arma expedire in sylva, occurrente homine, præsertim aspectu horrido, quia fieri potest, ut latro, & te in vasurus sit. Et his similia sexcenta. In quibus casibus, nec judicas, nec suspicaris, nec dubitas positive, defactò esse tales, sed solum supponis posse esse tales, quod utique verum est, & nulli injuriosum; ac ex ea suppositione prudenter tibi tuisque caves; nec ullam illis infers injuriam, quia reverà possunt esse tales. Unde est cujusdam Principis sapiens dictum: *In ordine prudentia ad cavendum malum, tantùm peiora supponenda sunt; secùs in ordine justitia & Charitatis ad exequendum.* Hæc valde notanda sunt pro praxi frequentissima maxime pro scrupulosis.

SECTIO III.

De injusta lesione externa fama proximi per detractioem, calumniam &c.

SUMMARIUM.

37. & 39. *Detractio, seu alienæ fama injusta ablatio, vel diminutio est ex genere suo peccatum mortale.*
 39. *Detractio alia formalis, alia materialis.*
 40. *Alia directa, 41. Alia indirecta.*
 42. *Contumelia. 43. Diffamatio, & 44. Susurratio quid?*
 45. *Ali, quando, & qualiter peccet revelans secretum sibi commissum? &*
 46. *Quæ sunt justæ causæ revelandi illud?*
 47. & 48. *Detractio pura, & calumnia quid?*
 49. *Falsum testimonium octavo Præcepto prohibitum quid?*
 50. & 51. *Quando, & qualiter quis obligetur dare testimonium proximo?*
 52. *Quæ causæ excusent à dando testimonio?*